

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 10ΗΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜΟΓΛΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ Πρόεδρος κ. Γ. Ἰωακείμογλου καταθέτει τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ κ. Χρήστου Σ. Σολομωνίδου ὑπὸ τὸν τίτλον: *Ἡ Ἱατρικὴ στὴ Σμύρνη καὶ ἀναλύει τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀξιολόγου τούτου βιβλίου διὰ τῶν ἐξῆς:*

Ὁ κ. Χρήστος Σωκρ. Σολομωνίδης, συνεχίζων τὰς ἐρεῦνας του περὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς ἑλληνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, προσφέρει ἡμῖν ἓν νέον βιβλίον. Δύο ἄλλα βιβλία: «*Στὶς ὄχθες τοῦ Μέλῃ*» καὶ «*Τὸ Θέατρο στὴ Σμύρνη (1657-1922)*» ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν τῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὰς συνεδρίας τῆς Ἀκαδημίας τῆς 27ης Μαρτίου 1952¹ καὶ 11ης Νοεμβρίου 1954².

Τὸ νέον βιβλίον τὸ ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω σήμερον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν φέρει τὸν τίτλον «*Ἡ Ἱατρικὴ στὴ Σμύρνη*». Ὁ συγγραφεὺς μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ ἀκριβολογίας δίδει σαφῆ εἰκόνα τῆς Ἱατρικῆς ἐν Σμύρνη ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ 1922.

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον γίνεται λόγος περὶ τῶν Ἀσκληπιείων καὶ Ἱατρικῶν Σχολῶν τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς. Ἡ ἀρχαία παράδοσις συνεχίσθη καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ οἱ Σμυρναῖοι ἵδρυσαν τῷ 1723 τὸ Γραικικὸν Νοσοκομεῖον «Ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος». Περὶ τούτου γίνεται λόγος εἰς τὸ δεῦτερον κεφάλαιον. Τὸ Γραικικὸν Νοσοκομεῖον ἐλειτούργησεν ἐπὶ διακόσια σχεδὸν ἔτη μέχρι τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ὑπῆρχαν νοσοκομεῖα εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, οἱ Ἕλληνες ἵδρυσαν μὲ συνδρομὰς πλουσίων καὶ πτωχῶν ἀξιόλογον νοσοκομεῖον. Εἰς περιγραφὴν αὐτοῦ δημοσιευθεῖσαν τῷ 1857 ἀναγι-

---

¹ Βλ. Πρακτικά, τόμ. 27 (1952) σ. 150.

² Βλ. Πρακτικά, τόμ. 27 (1954) σ. 501.

νώσκομεν τὰ ἐξῆς: «Τὸ Γραικικὸν Νοσοκομεῖον ἔχει δικαιοδοσίαν εὐρύτεραν τῆς δικαιοδοσίας, τὴν ὁποίαν ἐμφαίνει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διότι πλὴν τῶν νοσοῦντων γηροκομεῖ καὶ πρεσβύτας ἀπόρους, περιθάλπει καὶ παρὰφρονας καὶ οἰκοτροφεῖ γυναικας ἀσέμνους, φροντίζον νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὰς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς ἀφ' ἧς ἐξετράπησαν. Αἱ αἵθουσαι αὐτοῦ εἰσὶν εὐάεροι, μεγάλαι καὶ καθαραί, ἐκάστη δ' αὐτῶν περιέχει ἀνὰ τριάκοντα ἢ καὶ πεντήκοντα περίπου κλίνας. Ἡ ἐπιστάσια καὶ ἡ θεραπεία γίνεται μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ φιλανθρωπίας, καὶ αἱ πύλαι τοῦ νοσοκομείου εἰσὶν ἀνοικταὶ καὶ ἀνοικταὶ δωρεὰν πρὸς πάντας τοὺς προσερχομένους ὅποιουδήποτε θρησκευματος καὶ ἀν ὧσι. Σοὶ ἀναγγέλλει δὲ τοῦτο ἡ ἐπὶ τοῦ πυλῶνος αὕτη εὐαγγελικὴ ἐπιγραφή. «Κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται».

Ἄλλὰ καὶ δευτέρα ἐπιγραφή, ἔτι κατασκευαστικώτερα, τὴν ὁποίαν ἀνέγνων προχωρήσας, καταδεικνύει τὴν φιλανθρωπίαν τῶν συντηρούντων τὸ κατάστημα. Εἶναι δὲ ἐγκεχαραγμένη ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς θείας θρησκείας, ὅστις ἔχων ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας προσκαλεῖ πάντας ἀδιακρίτως τοὺς ἀσθενοῦντας νὰ προσέλθωσι μετὰ πίστεως εἰς αὐτάς».

Ἀπὸ στατιστικὴν τοῦ 1875 προκύπτει ὅτι κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐνοσηλεύθησαν 3.743 ἄτομα. Ἐκ τούτων 3.307 ἦσαν Ἕλληνες, 147 Τοῦρκοι, 12 Αἰθίοπες, 13 Ἀλβανοί, 54 Ἀρμένιοι, 105 Βούλγαροι, 2 Ἴρλανδοί, 4 Ἴταλοί, 15 Μαυροβούνιοι, 5 Πέρσαι, 4 Πολωνοί, 11 Ρῶσοι, καὶ οἱ λοιποὶ διαφόρων ἐθνικοτήτων.

Τῷ 1838 οἱ Τοῦρκοι ἵδρυσαν νοσοκομεῖον μὲ 100 κλίνας, ἔναντι 400 κλινῶν τοῦ Γραικικοῦ Νοσοκομείου. Ὑπῆρχον καὶ μικρότερα νοσοκομεῖα τῶν Ἀρμενίων, τῶν Καθολικῶν, τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τῶν Ὀλλανδῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ τὸ ἀρχαιότερον ἵδρυθὲν τῷ 1675. Εἰς τὰ νοσοκομεῖα ταῦτα ἐνοσηλεύοντο ὁμοεθνεῖς τῶν ἵδρυτῶν αὐτῶν. Τὸ Ὀλλανδικὸν ἔφερε τὴν λατινικὴν ἐπιγραφὴν «Aegris Batavia suis».

Ποία τεραστία διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ νοσοκομείου τῶν Ἑλλήνων «Κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται» καὶ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν Ὀλλανδῶν.

Ἡ ἐφημερὶς «Ἀγγελιαφόρος τῆς Βιέννης» ἔγραφε τῷ 1875 τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ: Ὁ πρὸς παιδείαν ἔρως καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη μόνον μεταξὺ τῶν γενναίων καὶ φιλανθρώπων Ἑλλήνων δύναται νὰ βλαστήσωσι. Τὸ ἑλληνικὸν νοσοκομεῖον Σμύρνης δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρώτης ἀξίας καθίδρυμα, ἐν ᾧ νοσηλεύονται 3.000 περίπου κατ' ἔτος ἀσθενεῖς ἀνευ διακρίσεως θρησκείας καὶ ἐθνικότητος καὶ τρέφονται πλέον τῶν 100 γερόντων ἀνικάνων καὶ φρενοβλαβῶν. Ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα ἄποροι λαμβάνουν καθ' ἐκάστην δωρεὰν φάρμακα. Τὰ ἔξοδά του ἀνέρχονται εἰς 6.000 λίρας, καλύπτονται δὲ δι' ἐκουσίων εἰσφορῶν».

Τῷ 1903 λόγῳ τῆς σημειωθείσης τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπιδημίας εὐλογίας τὸ νοσοκομεῖον εὐρέθῃ ἀνευ ἐπαρκῶν πόρων. Ἐσχηματίσθησαν τότε ἐπιτροπαὶ ἀπὸ

όλας τὰς ἐπαγγελματικὰς τάξεις διὰ τὴν συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ νοσοκομείου. Ἔμποροι, τραπεζίται, μεσίται χρηματιστηρίου, χρυσοχόοι, δικηγόροι κλπ. ἡμιλλῶντο νὰ ἐνισχύσουν τὸ μοναδικὸν τοῦτο ἴδρυμα τῆς Ἀνατολῆς.

Διὰ τοῦ Γραιικοῦ Νοσοκομείου οἱ Ἕλληνες τῆς Σμύρνης ἤσκουν κοινωνικὴν πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ζηλεύῃ ἡ σημερινὴ κοινωνία μας. Τῷ 1909 ἐγένετο πρότασις μετονομασίας τοῦ νοσοκομείου εἰς «Ἑλληνικὸν Νοσοκομεῖον». Ἐπεκράτησεν ἡ ὀρθὴ ἀποψις ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ παράδοσις καὶ οὕτω παρέμεινεν ἡ ὀνομασία «Γραιικὸν Νοσοκομεῖον».

Εἰς τὸ τρίτον κεφάλαιον ὁ συγγραφεὺς ἐξιστορεῖ τὰς ἐπιδημίας πανώλους, χολέρας καὶ ἔξανθηματικοῦ τύφου, αἱ ὁποῖαι κατὰ καιροὺς ἐπληξαν τὴν Σμύρνην.

Τὸ τέταρτον κεφάλαιον φέρει τὸν τίτλον «Γητειὲς καὶ γιατροσόφια». Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο περιλαμβάνονται πολλαί, λίαν ἐνδιαφέρουσαι πληροφορίαι ἀπὸ λαογραφικῆς ἀπόψεως.

Εἰς τὸ πέμπτον κεφάλαιον ἀναγράφονται βραχεῖαι βιογραφίαι τῶν Σμυρναίων ἱατρῶν, πολλοὶ τῶν ὁποίων προσέφερον ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἄνευ ἀμοιβῆς, πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ Γραιικὸν Νοσοκομεῖον καὶ συνέβαλον εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης.

Κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ὑπῆρχον ἐν Σμύρνη 123 ἱατροί, ἐκ τῶν ὁποίων 102 ἦσαν Ἕλληνες, 8 Τοῦρκοι, 4 Ἰσραηλιταί, 4 Ἀρμένιοι καὶ 5 ἄλλων ἐθνικοτήτων.

Ἀπὸ τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου προκύπτει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν οἱ πρῶτοι καὶ εἰς τὴν Φαρμακευτικὴν ἐπιστήμην. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς καταστροφῆς 1922 ὑπῆρχον ἐν Σμύρνη 50 Φαρμακεῖα. Ἐκ τούτων 37 ἦσαν Ἑλληνικά, 3 Ἑβραϊκά καὶ 4 ἀνήκον εἰς λεβαντίνοισ.

Ἀπὸ τὰς ἐρεῦνας τοῦ κ. Χρήστου Σολομωνίδου προκύπτει ὅτι οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Σμύρνην διέπρεπον εἰς τὰ Γράμματα, τὰς Τέχνας, τὰς Ἐπιστήμας, τὴν φιλαλληλίαν καὶ φιλανθρωπίαν εἰς βαθμόν, ὁ ὁποῖος προεκάλει τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος τοῦ δυνάστου. Αὐτὸ προφανῶς ὑπῆρξε τὸ κύριον αἷτιον τῶν διώξεων καὶ σφαγῶν, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν ὀλοκληρωτικὴν καταστροφὴν τοῦ Αὐγούστου 1922.

Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Σολομωνίδου εἶναι ἀξιόλογος ὄχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῆς ἀλλὰ καὶ ἐθνικῆς. Ἐὰν ἡ γενεά μας δὲν διαφυλάξῃ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἑλληνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, φοβοῦμαι ὅτι ταῦτα θὰ ἀπολεσθοῦν διὰ τὰς ἐρχομένας γενεάς.

Ὁ κ. Σολομωνίδης μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν ἠρεύνησε παλαιὰς ἐφημερίδας, βιβλία περιηγητῶν καὶ ἄλλας δυσσευρέτους πηγὰς οὕτως, ὥστε ὁ ἱστορικὸς ὁ ὁποῖος θὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας θὰ ἔχῃ μέγα βοήθημα.

Παρατήρησις τοῦ κ. Ἀριστ. Κούζη.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω παρουσίαισιν τοῦ βιβλίου τούτου τοῦ κ. Σολομωνίδου ὁ κ. Ἀριστ. Κούζης προσέθεσε τὰ ἑξῆς:

Ἐπιτρέψατέ μοι, ὅπως προσθέσω καὶ τὴν ἐμὴν ἀρίστην γνώμην, ἣν ἀπεκόμισα ἐκ τῆς προσεκτικῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου «*Ἡ ἱατρικὴ ἐν Σμύρῳ*» καὶ νὰ ἐπαναλάβω ὅσους ἐπαίνους ἠκούσατε περὶ αὐτοῦ. Τοῦτ' αὐτὸ δύναμαι νὰ εἶπω καὶ περὶ τοῦ ἑτέρου ἔργου τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, τὸ «*Θέατρον ἐν Σμύρῳ*», καίτοι διὰ τοῦτο δὲν εἶμαι ὁ εἰδικώτερος. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τούτων ἤχθην, ὅπως συστήσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν τὴν ἀνάλογον βράβευσιν τοῦ συγγραφέως κ. Σολομωνίδου, ὡς μεγάλως συμβαλόντος εἰς κυριώτατον τομέα ἀποστολῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ.—Λαογραφία καὶ δημοτικὰ τραγούδια, ὑπὸ Κωνστ. Ἀ. Ρωμαίου.

Δὲν θὰ εἶχα ποτὲ τὴν τόλμην νὰ ἐκθέσω ἐνώπιον τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας σκέψεις ἀποκλειστικῶς σχετικὰς μὲ τὴν δημοτικὴν μουσικὴν—μουσικὸς δὲν εἶμαι οὔτε μουσικολόγος—ἂν δὲν συνέβαινε τὰ δημοτικὰ τραγούδια νὰ εἶναι σημαντικὸν θέμα τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας καὶ δὲν εἶχα δι' αὐτὴν ἀνεκαθεν ἐνδιαφέρον.

Νεαρὰ εἶναι ἀκόμη ἡ λαογραφικὴ ἐπιστήμη καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ εἰς τὸν τόπον μας. Ἀλλ' ὁ ἀείμνηστος ἰδρυτὴς τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας, ὁ Νικ. Πολίτης, ἠδυνήθη νὰ θέσῃ τόσον στερεὰς καὶ πλατείας βάσεις, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του (1921) αἱ λαογραφικαὶ μας ἔρευναι νὰ προαχθοῦν εἰς βαθμὸν σημαντικόν. Ἡ νεαρὰ ἐπιστήμη προσέλαβε δημοτικότητα καὶ πολλοὶ ἠσχολήθησαν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους προβλήματα. Ἐπιβλητικὸν εἶναι τὸ πολύτομον ἔργον τοῦ συναδέλφου κ. Φαίδωνος Κουκουλέ, «*Βυζαντινῶν βίος καὶ Πολιτισμὸς*», ὅπου ἐθησαυρίσθη ἀφθονώτατον λαογραφικὸν ὕλικόν. Τὸ χρησιμώτατον ἔργον ὀφείλομεν τόσον εἰς τὴν μακροχρονίαν καὶ κοπιώδη προσπάθειαν τοῦ συγγραφέως, ὅσον καὶ εἰς τὴν γενναίαν πρόθεσιν τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀπαιτηθεῖσαν μεγάλην δαπάνην πρὸς ἔκδοσίν του. Περισσότερα δὲν ἐπιτρέπει ὁ χρόνος νὰ εἴπωμεν ἀλλὰ δὲν θὰ ἀποσιωπήσωμεν ἐργασίας ποῦ ἀπέβλεψαν εἰς τὴν συνολικὴν θεώρησιν καὶ ἀξιολόγησιν τῆς ἐθνικῆς μας Λαογραφίας.

Μεταξὺ τούτων προέχει ἡ συμβολὴ τοῦ καθηγητοῦ κ. Στίλπωνος Κυριακίδου. Οὗτος κατῳρῆσε νὰ δώσῃ πιδὸ συγκεκριμένον καὶ οὐσιαστικὸν ὄρισμόν τῆς Λαογραφίας, ὅτι εἶναι ἡ ἐπιστήμη τοῦ καθολικοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς τὸν λαϊκὸν τοῦτον πολιτισμὸν μετέχουν ὅλοι καὶ αἱ ἀνεπτυγμέναι ἀκόμη τάξεις ἂν καὶ εἰς βαθμὸν μικρότερον. Δέχεται τὴν συνύπαρξιν καὶ ἀλληλεπίδρασιν τοῦ λαϊκοῦ καὶ τοῦ ἀνωτέρου πο-